

## (Minta)régió

Úgy tűnik, a dél-alföldi régió hű marad önmagához, már ami mintarégió szerepét illeti. Igaz, ez alkalommal nem éppen pozitív példaként került az érdeklődés homlokterébe. A regionális tanács munkaszervezetének irányításában tervezett változást, illetve Nógrádi Zoltán ügyvezető elnök leváltását ugyanis nem mindenki tartja szerencsés lépésnek. A Bács-Kiskun, Békés és Csongrád megyét összefogó térség eddig arról volt híres, hogy itt tényleg a regionális szempontok érvényesülésével oldották meg az aktuális feladatokat. Most, a szakmai teendők megyékhez „telepítésével”, nemcsak az kérdőjeleződhet meg, de kedvezőtlen politikai erőssorrend kialakulását is eredményezheti. Ez persze

nem feltétlenül csak Csongrád megye számára lehet hátrányos. Itt elsősorban régióérdekekről van szó. A fejlesztési célok ugyanis nem korlátozódnak kisebb térségek, de megyék szintjére sem. Márpedig a kísértés várhatóan óriási lesz, hiszen a régióba áramló milliárdok szétosztásával szemben ott állnak a megyei területfejlesztési tanácsok korlátozott pénzügyi lehetőségei. Nem szólva az ehhez társuló politikai érdekekről! Ezért csak remélhetjük, hogy a politikai akarnokság – a tanácsokban lévő kormányzati túlsúly ellenére – nem kerekedik felül a szakértelmen, illetve szűkebb pátriánk érdekében végre békejobbort nyújt egymásnak Szeged polgármestere és a megyei önkormányzat elnöke.

## Felszeleletelik a „forrásokat”?

A brüsszeli Európai Bizottság Magyarországról készített éves jelentésben értékelte hazánk uniós tagságra való felkészültségének jelenlegi helyzetét. Ebből azonban kitűnik, hogy a tennivalók sorában – többek között – szerepel: „Magyarország jelentős előrehaladást ért el a regionális politika csatlakozásához szükséges intézmények fejlesztésében, noha a régiók intézményei még mindig elég gyengének tűnnek ahhoz, hogy biztosítsák a hatékony tervezést és döntéshozatalt.”

Dr. Schwertner Jánossal, az Országos Területfejlesztési Központ dél-alföldi régióigazgatójával az uniós vélemények kapcsán beszélgettünk a Dél-Alföld jövőjéről.

– Az uniós jelentés szemszögéből hogyan értékeli a Dél-alföldi Regionális Fejlesztési Tanács eddigi tevékenységét?

– Magyarországon nincs hagyománya a régiós érdekvégyesítésnek. Az uniós jelentés ugyan nem általánosságban kritizálja a magyar régiós rendszert, de a döntéshozatali képesség erősítését elvárásként

fogalmazza meg. Az eddigi dél-alföldi gyakorlat, hiszen munkarégióként az elvégzendő feladatokhoz hozzá tudta rendelni a különböző intézményeket, szakértőket, mondhatni megfelelt ennek az elvárásnak is. Itt olyan folyamat indult el, amely hazánkban követendő modellként is hangsúlyt kaphatna. A regionális tanácsok tevékenységét segítő intézményi háttér szűkösségéből adódó hátrányokat ugyanis egységbe fogva, jól tudta kezelni.

– A régió működését azonban most más alapokra kívánják helyezni. A létrehozandó programközpontokat ugyanis a megyék felszítják majd egymás között.

– Így igaz. A feladatok szétaprózódásának, átvállalásának veszélyét abban látom, hogy a megyei önkormányzatok apparátusára épített programcentrumok meg tudják-e egy személyben megoldani a kötelező megyei feladataikat és egyben kezelni, képviselni a regionális érdekeket. A hivatalok munkatársaitól aligha várható el, hogy az egyik órában megyei, a másikkban régiós érdekek mentén végezzék munkájukat. Ezért hangoztattam már az 1996-os induláskor is: nem szimpátia vagy politikai hovatartozás kérdése, annak meg-

állapítása, hogy léteznek speciális megyei feladatok, érdekek, amelyeket nem szabad (na) összekeverni a regionális tennivalókkal. A régió ugyanis nem egyenlő azzal, hogy felsoroljuk az azt alkotó három megyét. Az egy magasabb területi szint, amely leghatásosabban függetlenített szakmai szereplők közreműködésével teljesedhet ki.

– A feladatok „kitépítése” – a legjobb szándék mellett is – alkalmat adhat bizonyos fajta bizalmatlanság megfogalmazására is.

– Igen. Még akkor is, ha ez a rendszer demokratikusabbnak tűnethet fel és hálózatokban gondolkodva, nem csak a megyeszékhelyekre, hanem kisebb településekre is kerülne programközpontok. Ezért a tervezett modell kipróbálása véleményem szerint együtt kell hogy járjon a végrehajtási tevékenységre és az ellenőrzésre vonatkozó konkrét koncepció megfogalmazásával. Különösen szükséges ez azért mert a régióknak nincs politikai döntéshozója, míg a megyei érdekeket a közgyűlés mellett a hivatali apparátus is képviseli. Ez pedig a régiós pénzforsorok megyei területfejlesztési szempontok és logika szerinti felszeleletését eredményezheti.

## A Dél-Alföld fejlődéséhez Szemléletbeli „rendszerátalakítás” kell



Dr. Mogorósi Péter: – A Szegeden rendelkezésre álló tudásbázis felbecsülhetetlen értékét képviseli. (Fotó: Schmidt Andrea)

Magyarország, azzal hogy kinyilvánította az Európai Unióhoz való csatlakozási szándékát, felvállalta az EU-s „játékszabályokat” is. Ezek egyike a régiós szemlélet elfogadása, érvényre juttatása. De vajon képes-e egy ezeréves vármegyrendszerre épült ország szinte egyik napról a másikra „régión” gondolkodni? Ne tán a hagyományok erősebbek lehetnek, mint az aktuális érdekek figyelembe vétele? Minderről kérdeztük dr. Mogorósi Pétert, a Magyar Innovációs Szövetség regionális képviselőjét, a szövetség elnökségének tagját.

– Tény, hogy a vármegyrendszer – bizonyos mértékű visszaépülése ellenére – erő-

teljesen tartja magát – hangsúlyozta Mogorósi Péter. – Ráadásul úgy tűnik: a megyék nehezen tudják, akarják elfogadni az új közigazgatási egységet, a régiót. Elindult ugyan egy folyamat, amelyben már születtek eredmények, illetve voltak és lesznek is előrelendülések, de a régi szemlélet fel-feléledésének is tanúi lehetünk.

– De kimondható-e egyáltalán a régiók létezése Magyarországon?

– Az kétségtelen, hogy deklarált a régió, van regionális fejlesztési tanács, de nincs önálló, választott képviselőtestülete. Így fordulhat elő, hogy megyei, esetleg települési érdekek küzdenek regionális érdekekkel.

– Mennyire tartja reális veszélynek a regionális és a parciális érdekek „összemosását”?

– Mivel a regionalitás természetes velejárója, hogy szereplői szűkebb térségük számára előnyös pozíciót szeretnének kivívni, így számolni kell a regionális és a parciális érdekek keveredésével. A megyei, kistérségi vagy városi célok természetesen megtestesítik a régió egy kisebb részének érdekeit, amelyek azonban nem biztos, hogy figyelembe veszik a valódi regionális érdekeket.

– Tapasztalatai szerint a dél-alföldi régiót alkotó Bács-Kiskun, Békés és Csongrád megyére is igazak ezek a megállapítások?

– Az eddigi gyakorlatot tekintve nem! Itt olyan stratégiák, programok születtek, amelyekről más régiókban még csak most beszélnek. Azt pedig magam is aggod-

lomra okot adóknak tartanám, ha a regionalitás égisse alatt esetleg megindulna a szűkebb, helyi érdekek előtérbe toléása.

– Ennek elkerülésében lehetne jelentős szerepe egy igazi, tekintélyt élvező régióközpontnak.

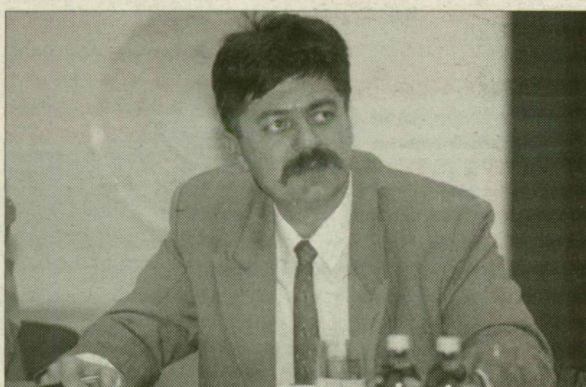
– Valóban. A regionális politika intenzív kölcsönhatásban van nemcsak a kormányzati, makro-, hanem a helyi, önkormányzati, mikro-politikával is. A regionális gazdaságtan tudományosan meg is fogalmazza a régióközpont kritériumait. A világban azonban a szakmai szempontok gyakran politikai célokkal keverednek, és ezek alapján akarják meghatározni melyik város milyen szerepet kapjon.

– Arra gondol, hogy Szeged netán reménytelenül pályázik erre a „pozícióra”?

– Vannak olyan gazdaságföldrajzi és regionális gazdaságtani ismérvek, amelyek alapján meg lehet mondani, hogy Szeged a legalkalmasabb erre a feladatra. Gondoljunk csak arra: ha például valamely más megye felvállalná az innováció koordinálását, attól még nem kerül oda az innovációs potenciál. Szegeden van ugyanis nagy egyetem és kutatóközpontok működnek a városban. Itt van meg az a tudásbázis, amely garantálhatja a szellemi tőke tudásigényének kielégítését. De sorolhatnánk más példákat is. Ezért tartom fontosnak, hogy a szűkebb, helyi érdekek felülemelkedve, a többség tudatában gyökeret verjen a valódi, az unióban már gyakorlattá vált regionális szemléletmód.

## Ez visszalépés...

Pap János, Békéscsaba polgármestere a következő esztendőben lesz a Dél-alföldi Regionális Fejlesztési Tanács soros alelnöki pozíciójának várományosa. Am elsősorban nem politikusként kértük szóra, hanem mint építész és városfejlesztő mérnököt, aki a régió fejlődési esélyeit e „szemüvegen” keresztül is értékelheti.



Pap János: – A szervezeti változás sikerét alapvetően befolyásolja majd, hogy a soros elnököknek – megyei feladataik ellátása mellett – jut-e elég idejük a régiós tennivalók koordinálására. (Fotó: Miskolczi Róbert)

Persze ezzel együtt kissé nehezen lehetett feldolgozni – hangsúlyozta –, hogy kiszorultak a tanácsból a kamarák, a munkaadói és munkavállalói oldal képviselői, valamint csökkent a kistérségek képviselői aránya is. Helyettük minisztériumi delegáltak, a helyi politika főként kormánypárti szereplői lettek a tanács tagjai. Ez a központosított hatalomkoncentráls bizonyos formájaként is értelmezhető, pedig szerencsés lenne, ha fokozatosan regionális szintre terelnék a központi ágazati döntéseket. A soros elnökség bevezetését én visszalépésként értékelem, amelynek logikusabb magyarázata: a regionális fejlesztési források növekedése érdekelte tette a megyei elnököket abban, hogy

megpróbáljanak „rástartolni” a tényleges elnöki pozíció betöltésére. E funkciót persze jól is elláthatják, ha megtartják azokat a szakembereket, akik eddig is eredményesen tették a dolgukat.

Az nem véletlen, hogy a régió élen járt a programkészítésben. Abban tagadhatatlanul nagy érdeme volt a Nógrádi Zoltán által szervezett szakértői csapatnak, a létrehozott szakmai kabinetrendszernek. Azok munkatársai ugyanis az adott szakterület legjobb képviselői közül kerültek ki, emellett széles társadalmi bázisra is épült a DARFT eddigi munkája. Azt remélem, hogy a változás – éppen a régió érdekében – nem jelenti majd a hatékony hasznos gyakorlat elvetését.

Napjainkban, amikor tanúi lehetünk – többek között annak – hogyan gyengül a bizalom az országos politika iránt, talán még élesebben vetődhet fel a polgárok helyi, illetve régiósintű érdekvégyesítésének igénye. Ugyanakkor vannak, akik ez utóbbit csak az uniós csatlakozás „kellemetlen kíséreltségének” tekintik. Az ezzel kapcsolatos tapasztalatairól kérdeztük Nógrádi Zoltánt, a DARFT decemberben felmentett ügyvezető elnökét, aki egyben a Homokháti Kistérségi Társulás elnökeként, valamint Mórahalom polgármestereként is szembeüthetett ezzel a ténnyel.

– Tagadhatatlan, hogy sokan úgy gondolják: a regionalizmus és a decentralizáció kérdése csupán az EU-csatlakozás egyik hangsúlyos követelményeként értelmezhető. Ez Magyarországon biztosan nem így igaz. A rendszerváltás utáni dinamikus fejlődés következtében ugyanis erősen differenciált körülmények alakultak ki az egyes területek, illetve társadalmi rétegek között, amit ma már nem lehet egységes országos politikával lefedni. Ennek oka az, hogy az állampolgárok úgy érzik: a négyévenkénti választásokon kívüli nincs elegendő ráhatásuk az országos politikára. A hatáskörök, a pénzügyi



Nógrádi Zoltán: – Szegednek a régió „vérkeringését” életben tartó lüktető erőt kellene képviselnie. (Fotó: Schmidt Andrea)

források elhelyezése éppen ezért óriási felelősséggel jár. Kérdés az: hol lehet felállítani olyan autonóm, jól szabályozott és ellenőrizhető, döntéshozó testületet, amely saját hatáskörben, felelősségteljesen hozza meg az állampolgár életét befolyásoló döntéseket. A regionalizmus legfontosabb szerepe éppen az, hogy mindezt, a problémamegoldó eszközökkel, programokkal együtt, közel

vigye a mindennapi életbe. A régió szervezettsége szempontjából fontos mennyire alakulnak ki a megfelelő funkciók, hatáskörök és hogyan tudjuk működtetni azokat. A Dél-Alföldön a gazdasági és társadalmi problémákat úgy kell(ene) megoldani, hogy azzal megakadályozzuk a lakosság elvándorlását. Az országnak és a régióknak is a legfőbb erőforrása az ember, az álta-

la megtestesített szellemi és akarati tőkével. Nem csak a népesség számossága a fontos, hanem annak felkészültsége, identitásudata is. Ha ehhez egy valódi régióközpont társul, amely mint egy jó családfő össze tudja tartani a régiót, akkor nyert ügyünk van. Szeged természetes központja ennek a régióknak, de ettől még nem válik régióközponttá, még akkor sem ha a nagypolitika ki is nevezné azzá. Ehhez olyan funkciókat kell magára vállalnia, amelyek alkalmasak a régió belüli konfliktusok kezelésére és sajátos reprezentatív voltában meg tudja jeleníteni a régió érdekeit, belső erőforrásait. Belülről pedig úgy szervezi az életet, hogy abból senki se szorulhasson ki, ne érezhesse magát „mostohagyerekeknek”. Ehhez Szegednek kellene lennie a gazdaságfejlesztés motorjának, az innováció, az informatika központjának, hiszen ezek a város határozott erősségei. Emellett logisztikai és infrastruktúrális csomóponti szerepet is be kellene töltenie. Ha a város ezeket a funkciókat nem tudja magán tartani, akkor pontosan deklarálni kell, hogy régióközpont akar lenni, mert működésével nem lesz képes kivívni ezt a megtisztelő rangot.

Az oldalt írta és szerkesztette: N. Rác Judit